

Millet Partisi (1948-1981)

Millet Partisi (MP), Demokrat Parti (DP)'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra bölünmesiyle Türk siyasi hayatına girdi. Partinin çıkışındaki temel düşünce, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'ne karşı DP'nin şiddetli şekilde muhalefet yapamamasıydı. Bu düşünceyi ortaya çıkaran gelişmeler 12 Temmuz Beyannamesi'yle başladı. Beyanname, 1946 seçimlerinden itibaren başlayan ve 1947 yılının ortalarına kadar giderek artan iktidar-muhalefet ilişkilerindeki gerginliğin rejim için bir tehdide dönüşmeye başlaması üzerine Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından cumhurbaşkanlığı bildirisini olarak radyodan okundu. İnönü, beyannameyle Recep Peker Hükûmetinin iddia ettiği gibi muhalefetin isyancı bir örgüt olmadığını, aksine meşru bir siyasi parti olduğunu deklare ederek cumhurbaşkanı olarak iktidar ve muhalefete eşit mesafede davranacağını bildiriyordu. Beklendiği üzere beyanname, bir yandan iktidar-muhalefet ilişkilerine bir yumuşama getirerek yeni bir boyut kazanırken diğer yandan hem CHP hem de DP içerisinde parti içi muhalefetin oluşmasına zemin hazırladı. Ayrıca beyanname iktidar ve muhalefet partilerinde "sert politika yanlısı müfritler" ve "ılımlı politika yanlısı mutediller" şeklindeki grupların oluşmasına sebep oldu. Beyannamenin CHP'deki etkisi Recep Peker Hükûmetinin istifası şeklinde görülürken, DP'de parti içi muhalif grubun partiden ayrılmasına kadar gidecek bir süreç veya MP'nin kuruluşuna giden siyasi tartışmalar ortaya çıktı. Bu süreçte DP'nin parçalanması ve MP'nin kurulmasına tesir edecek belki de en önemli siyasi ayrışma, partisinde önemli bir güce sahip olan DP İstanbul İl Başkanı Kenan Öner'in istifası oldu. Öner'in istifası sonrası Öner'e yakın beş DP'li milletvekili de partiden ihraç edildi. Ardından DP'de önce altı daha sonra on milletvekilinin partiyle ilişkisi kesildi. Bu milletvekillerinden on üçü, gerçek demokrasiyi kendilerinin temsil ettiği iddiasıyla 13 Mayıs 1948 günü Mecliste "Müstakil Demokratlar Grubu" adıyla yeni bir grup kurdu. DP'den ihraç edilen milletvekillerinden diğer bir kısmı ise DP ile ilgilerini tamamen koparmak amacıyla yeni bir siyasi oluşum içerisine girdi.

Türkiye'de çok partili siyasi yaşama geçişin ilk yıllarında ortaya çıkan bu siyasi gelişmelerin sonucunda MP, 20 Temmuz 1948 günü kuruldu ve kısa sürede birçok vilayette teşkilatlanarak en büyük üçüncü parti hâline geldi. Başlangıçta hem muhalefet partisi DP'ye hem de iktidar partisi CHP'ye karşı siyasi bir cephe oluşturmak iddiasıyla kurulan partinin Fahrî Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak, Genel Başkanı Hikmet Bayur'du. Bunların yanında Enis Akaygen, Kenan Öner, Mustafa Kentli, Osman Bölükbaşı, Osman Nuri Köni ve General Sadık Aldoğan partinin diğer kurucularıydı. Partiyi kuranlar, gerek insanlarda partinin halkın isteklerinden doğduğu düşüncesini oluşturmak gerekse daha mütevazı buldukları için kendilerine "sunucu" sıfatını layık gördü.

Partinin genel siyasal eğilimi veya ana vasıfları milletçilik, muhafazakarlık ve geleneksellik üzerine şekillendirildi. DP'nin kuruluş sürecinde devletçilik ve laikliği biraz değiştirerek CHP'nin altı ana prensibini tamamen programına alması, CHP ile DP'nin program ve siyasi ideoloji olarak birbirlerinden farkı olmadıkları fikrini ortaya çıkardı ve bu düşünce MP kurucuları arasında hâkim düşünceydi. Bu bakımdan, siyasi doktrin ve ideoloji olarak iki partiden farklı özellik taşımalıydı. Parti programının birinci maddesinde cumhuriyet, adalet, liberallik ve milliyetçilik esaslarına bağlılık vurgulandı. Demokrasi anlayışı olarak kişi hak ve özgürlüklerini teminat altında tutan Batı usulü demokrasi savunuldu. Buna karşın bir zümre ya da sınıfın hâkimiyetini çağrıştıran Doğu tipi demokrasi anlayışı reddedildi. Programa göre parti, ekonomide ılımlı liberal bir anlayışı benimsedi. Buna göre şahsi mülkiyet ve teşebbüse, meşru rekabete, açık pazarda serbestçe belirlenen fiyatlara ve iş bölümüne dayanan serbest ekonomi savunulmaktaydı. Buna karşın devletçilik ve sosyalizm ile Türkiye'de aşırı şekliyle uygulanan devlet sermayeciliğine karşı çıkılmaktaydı ve partiye göre devlet sadece özel sermayenin ilgi göstermediği işleri yapmalıydı. Parti programında Türkiye Cumhuriyeti'nin ana

vasıflarından olan milliyetçilik, partinin temel prensibiydi ve muhafazakarlıkla yan yana birbirini tamamlar nitelikte belirtildi. Laiklik sözü programda açıkça geçmemekle birlikte din işleri ile devlet işlerinin ayrı tutulması prensibi kabul edildi. Ayrıca din eğitimi ve öğrenimiyle ilgili, Türkiye’de çeşitli din ve mezheplere mensup cemaatlerin dinî amaçla teşkilat oluşturmaları, ilk ve orta öğretime din derslerinin ilave edilmesi, üniversitelerde ilahiyat fakültelerinin kurulması parti programında uygun görüldü. Programında halkçılık hiçbir kişi, zümre veya sosyal sınıfa imtiyaz tanınmaması şeklinde tanımlandı. Bunların yanında programda dikkat çekici diğer hususlardan bazıları şöyleydi: Anayasa’da gerçek demokrasiye uymayan hükümlerin ve özellikle CHP’nin siyasi ilkelerini devletin temel nitelikleri hâline getiren ikinci maddesinin kaldırılması, bireysel haklara getirilebilecek sınırlamaların anayasaya uygunluğunu denetleyecek bir yüce mahkemenin kurulması, kanunların daha esaslı incelenmesi için halk tarafından seçilecek bir ayan meclisinin oluşturulması, cumhurbaşkanının sadece bir dönem için seçilmesi ve partiler üstü olması, işçilere grev hakkı verilmesi. Programın bütün bu temel prensiplerine bakıldığında MP, iktisadi olarak liberal, milli örf ve gelenekler bakımında muhafazakâr bir demokrasi anlayışına sahipti ve bunu da ilk dönemlerinde açıkça savundu.

Türkiye’de çok partili siyasi yaşamın ilk yıllarında MP’nin kurulmasıyla gerek Meclisin iç yapısında gerekse CHP ve DP’nin politikalarında değişimler meydana geldi. Mecliste artık CHP, DP, MP ve Müstakil Demokratların bulunduğu dört ayrı siyasi grup vardı. Mecliste yeni siyasi yapı böyleyken MP kuruluşundan hemen sonra sadece iktidara değil, DP’ye karşı da sert ve şiddetli şekilde cephe aldı. Dönemin siyasi çevrelerinde birçok tartışmayı başlatan politik argümanlar ürettiler. Basta Mareşal Fevzi Çakmak olmak üzere Hikmet Bayur, Kenan Öner ve Osman Bölükbaşı açıklamalarıyla dikkatleri partiye çekti. Bunun en güzel örneklerinden birisi, DP’nin CHP ile danışıklı siyaset izledikleri veya muvazaa hâlinde oldukları iddiasıdır. Bu iddia dönemin hem basın hem de siyasi çevrelerinde beklenen etkiyi gösterdi. Fakat MP’nin gerçek muhalefetin kendileri olduğunu ispatlama amacını taşıyan bu polemik partiye olumlu yansımada. Çünkü hem *Yeni Sabah* ve *Kudret* haricinde basından yeterli destek göremedi hem de DP’nin iktidara yönelik özellikle ekonomik konulardaki haklı eleştirileri ve CHP’ye karşı diğer alanlarda aktif politikaları kamuoyunda daha fazla karşılık buldu.

Parti, kuruluşundan üç ay gibi kısa bir süre sonra yani 17 Ekim 1948’de yapılan ara seçimlere seçim kanununda yapılan değişiklikleri yeterli görmediği için katılmadı. 1949 yılında DP’den ayrılan milletvekillerinin diğer kısmı, Müstakil Demokratlar Grubu ve Afyon’da kurulan Öz Demokratlar Partisi, DP’nin ikinci kongresinde kurucu sultanın yıkılmasını bekliyordu. Fakat sonuç bekledikleri gibi olmadı. Bunun üzerine 5 Temmuz 1949’da MP’ye katıldılar. Bu gelişme partinin büyümesini sağladı ve TBMM’de sandalye sayısını 23’e yükseltti. Buna karşın 1950 seçimlerinden önce partinin iki kurucusunun vefatı, ileride partinin siyasi hayatını menfi yönde etkileyecek önemli gelişmelerdi. Bunlardan birisi partinin öncü ve kurucusu Kenan Öner’in Mart 1949’da diğeri ise halk üzerinde karizmatik etkiye sahip Mareşal Fevzi Çakmak’ın 1950 seçimlerine yaklaşık bir ay kala vefat etmeleridir. Özellikle Mareşal’in vefatı sonrası bayrağın yarıya indirilmemesi, Ankara ve İstanbul radyolarının yayınlarını kesmeyerek normal yayınına devam etmesi gibi nedenlerle hükûmete karşı İstanbul’da olaylar başladı. Devamında Mareşal’in resmi cenaze töreni İslamcı bir harekete veya başkaldırıya dönüştü. Olaylardan MP sorumlu tutuldu ve parti dinî grupların desteğiyle iktidara gelmeye çalışmakla suçlandı. Bu gelişmeler partiyi derinden sarstığı gibi hem kamuoyuna hem de CHP ve DP’ye karşı daha savunmasız hâle getirdi.

MP, Türk demokrasi tarihinde CHP’nin 27 yıllık tek parti iktidarını DP’ye devrettiği 14 Mayıs 1950 seçimlerine böylesine zor bir dönemden geçerken girdi. Parti seçim için propaganda çalışmalarına Nisan ayında hız verdi. CHP ve DP’nin aksine MP, sadece örgütlenebildiği 22 ilde seçimlere girme kararı aldı ve aday listesini 23 Nisan’da açıkladı. Seçimler

sonucunda DP 408, CHP 69 milletvekili çıkarırken MP, Mecliste sadece Kırşehir'den seçilen Osman Bölükbaşı ile temsil edilecekti. Beklentilerinin aksine parti için seçimlerde böylesine bir sonucun ortaya çıkmasında belli başlı nedenler şunlardır: Kuruluşundan sonra ülkenin önemli meseleleri üzerinde durulamaması, CHP ile DP'nin politikalarını eleştirmek yerine İnönü gibi kişiler merkezinde eleştirilerle sınırlı kalması, parti liderleri arasında birlik olmaması, dinî grupların partiyi destekliyor görünmesi nedeniyle basının partiye karşı cephe alması ve seçim sürecinde partiyi desteklememesi, CHP iktidarını yıkmak isteyen halkın oyları bölmek için küçük muhalefet partisi MP yerine DP'yi desteklemesi.

MP, 1950 seçimlerinden istediği sonucu alamaması üzerine yöntemlerini değiştirdi. Bu kapsamda delegeler 1950, 1951 ve 1952 kongrelerinde anayasanın değiştirilmesini, demokratik rejimi daha istikrarlı hâle getirecek ve halkın parlamentoda temsil oranını artıracak nispi temsil sistemine geçilmesini ve ayrıca DP'nin "devri sabık oluşturmamak" yani eski dönemden hesap sormamak ilkesinin yerine siyasi sorumluluğun geçmişi de kapsamı gerektiği prensibini savundu. Partililer için DP, sadece ekonomi politikalarında Amerikan yardımları sayesinde başarılıdır. Bunun dışındaki alanlarda hiçbir şey yapamamışlardır. İktidarının ilk döneminde benzeri bakış açılarıyla sert eleştirilerini sürdüren MP'ye karşı DP ise MP'yi, dönemin popüler politik kavramlarından olan, irticaya destek vermekle suçladı. Bünyesine dindar ve sağcı unsurları topladığı yönünde gerek basında çıkan haberler gerekse DP'nin eleştirileri karşısında MP, bu gruplara karşı tutumunu, aşırı siyasi akımlar arasında ılımlı bir cephe almak olarak tanımladı. Esasında partililer hilafet, çok eşlilik, Arap harfleri gibi eski kurum ve yapıları geri getirmeyi düşünmediği için devrimciydi. Bununla birlikte millî kurumlara ve geçmişe karşı saygılı olduğunu da sık sık belirtiyordu.

MP'nin siyasi faaliyetleri bakımından Osman Bölükbaşı'nın partide özel bir yeri vardır. Özellikle 1950 seçimlerinden sonra partiden seçilen tek milletvekili olması hem parti içerisinde hem de Mecliste onun daha etkin olmasını ve bu sayede öne çıkmasını sağladı. Ayrıca güçlü hafızası, hitabet yeteneği ve otoriterliği sayesinde siyasi çevrelerin iyi tanıdığı figürlerden birisi oldu. Öyle ki Bölükbaşı'nın kişisel eğilimi, tutumu ve hareketleri MP ile özdeşti ve parti giderek bir Bölükbaşı partisi hâline geldi.

1953 yılına gelindiğinde DP'nin ana muhalefet partisi CHP ile ilişkileri oldukça gergindi. Daha çok CHP'nin mallarına el konulması merkezinde gelişen bu gergin siyasi ortamda DP'nin bir başka hedefi de MP idi. Aslında DP kendilerini muhalefetteyken terk eden MP'lilere karşı öteden beri dış biliyordu. Aradıkları fırsat Haziran 1953'te yapılan MP'nin büyük kongresinde delegeler arasında ortaya çıkan ikilikle oluştu. Bunun nedeni aralarında Hikmet Bayur'un da olduğu kırk kadar üyenin partiden çekilmesi idi. Ayrılanlar kongrede partinin kontrolünü mutaassıpların ele geçirdiği ve artık MP'nin Atatürk ve devrimlerine karşı tehdit oluşturan bir parti hâline geldiği iddiasındaydı. Bunun üzerine hükûmet, partiden ayrılanların açıklamalarını ihbar saydı ve partinin din anlayışının anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle partiye soruşturma başlattı. Öncelikle 7 Temmuz 1953 günü partinin ileri gelenlerinin ifadeleri alındı. 8 Temmuz'da ise hızlı kararlar Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi, soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için partinin bütün faaliyetlerinin durdurulmasına hükmetti. Kararın alınmasından saatler sonra da partinin tüm şube ve merkezleri mühürlendi ve parti geçici olarak kapatıldı. Dönemin üçüncü büyük partisi MP'nin faaliyetlerinin bu şekilde durdurulması çok partili hayata vurulmuş bir darbeydi. Zira partinin resmî kapatma davası birkaç ay sonra 26 Eylül'de açıldı, kapatılma kararı da 27 Ocak 1954'te verildi. Partinin kapatılması dönemin iktidar-muhalefet ilişkilerinin seyrini de değiştirdi. Çünkü parti, muhalif fikirlere sahip olsa da, DP ile CHP arasında bir tampon vazifesi görmekteydi. Artık iki parti karşı karşıya kaldı ve bu durum dönemin iktidar-muhalefet ilişkilerinin daha da şiddetlenmesine neden oldu

Şiddetli muhalefet yapamadıkları gerekçesiyle DP'ye karşı başlayan bu siyasi hareket, hızlı ve demokratik bulunmayan bir yöntemle son buldu. MP'liler partilerinin kapatılması durumuna karşı hazırlıklıydılar ve partinin kapanmasından daha 15 gün bile geçmeden 9 Şubat 1954 günü Ahmet Tahtakılıç'ın genel başkanlığında Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP)'ni kurdular. 1954 seçimlerinde milletvekili sayısını 4'e yükselterek siyasi varlığını güçlendirdiler. Yeni partinin Haziran 1955'te yapılan birinci kongresinde Osman Bölükbaşı genel başkan oldu ve yeni partinin de sembol ismi hâline geldi. CMP, 1958 yılında Türkiye Köylü Partisi ile bileşmesi sonrası ismine "Köylü" kelimesini ekledi.

27 Mayıs Askerî Darbesi sonrası Türkiye'de genel seçimler 15 Ekim 1961 günü yapıldı. Nispi temsil esasına göre yapılan seçimlerde Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) en çok oy alan üçüncü parti olarak 54 milletvekili ile 16 senatör çıkardı. Seçimlerden yaklaşık dokuz ay sonra Osman Bölükbaşı ve 28 milletvekili arkadaşı iki gerekçeyle partiden ayrıldılar. Birincisi CKMP'nin, 31 Mayıs 1961'de dağılan Birinci İnönü Hükûmeti sonrası kurulacak yeni koalisyon hükûmetine ülkeyi hükûmetsiz bırakmamak için destek verileceği yönündeki açıklamasından duydukları rahatsızlıktı. İkincisi ise öteden beri CKMP'de parti içi bütünlüğün olmadığını düşünmeleri idi. Bu gerekçelerle Bölükbaşı ve arkadaşları, 1948'li yılların MP'sini yeniden canlandırmak düşüncesiyle 16 Haziran 1962'de kapanmasından yaklaşık 10 yıl sonra yeniden MP'yi kurdular. Yeni partinin tüzük ve programı 1948'den esas itibarıyla çok farklı değildi. Sadece kapanmasına neden olan maddeler biraz yumuşatılmıştı. Dolayısıyla yeni yapısı ve kurucular dikkate alındığında yeni parti 1948'de kurulan MP'nin devamı olarak görülebilir. Parti, 40 ilde teşkilatını kısa denilebilecek bir sürede kurarak ilk kongresini 5 Temmuz 1963'te Konya'da yaptı. Sıkıyönetim nedeniyle Konya'da yapılan kongrede, genel başkanlığa Bölükbaşı seçildi. Bunda sonra MP, siyasi hayattan çekilene kadar Bölükbaşı'nın kişiliği ile özdeşleşerek tam bir lider partisi hüviyetine büründü.

III. İnönü Hükûmeti, bütçesine TBMM'de verilen güvensizlik oyları nedeniyle Şubat 1965'te düşürüldü. Bu gelişme üzerine yeni hükûmet, içlerinde MP'nin de olduğu dört partinin desteğiyle, Adalet Partisi (AP) listesinden bağımsız senatör Suat Hayri Ürgüplü tarafından kuruldu. Bu siyasi durum hem yirmi yıllık siyasi hayatında Bölükbaşı'nın hem de MP'nin ilk kez iktidara ortak olması anlamına da gelmekteydi. MP'nin beş bakan ile temsil edildiği Ürgüplü Hükûmeti, 10 Ekim 1965 genel seçimlerine kadar görev yaptı.

Bölükbaşı, 1965 seçimlerinde MP'nin seçim kampanyasını neredeyse kendi başına yürüttü. Parti bu seçimlerde 6,3 oy oranıyla 31 milletvekili çıkardı ve yeniden Mecliste üçüncü parti oldu. Bu dönemden sonra Türk toplumunun siyasi tercihleri, kişilerden ziyade belli bir görüş ve programa bağlı partiler lehine değişti. Ayrıca sosyal taban oluşturabilen partiler etkinliklerini sürdürebiliyordu. Bu bakımdan tek başına Bölükbaşı'nın kişisel prestiji ve sempatisi MP için yeterli olmamaya başladı. Bununla birlikte 1946'dan bu günlere tenkit, itham ve isnada dayalı muhalefet anlayışını değiştirmemesi ve değişime ayak uyduramaması parti içi huzursuzlukları beraberinde getirdi. Nitekim bu ve benzeri nedenlerle partinin 1969 seçimlerinde, bir önceki seçimlere göre oy oranı neredeyse yarı yarıya düştü ve parti sadece 6 milletvekili çıkarabildi. Bu sonuçlar ayrıca partinin Türk toplumunun sosyal ve ekonomik gelişimine açıkça ayak uydurmadığı anlamını da gelmekteydi.

1971 Muhtırası ile oluşan yeni Türk siyasal hayatında artık partinin hiçbir etkisi kalmamıştı. Zaten milletvekilleri de bir partiden ve liderleri Bölükbaşı'ndan ayrılmaya başlamıştı. Neticede partideki liderliği iyice tartışılmalı hâle gelen Bölükbaşı, 1972'de genel başkanlığı daha sonra da aktif siyaseti bıraktı ve köşesine çekildi. Bölükbaşı'nın ayrılmasından sonra partinin genel başkanı, 1969'da emekliye ayrılan eski genel kurmay başkanı Cemal Tural oldu. Partiyi canlandırması beklenen Tural, partinin yeniden yükselişi için bir çözüm olmadı ve 1973 seçimleri parti adına

büyük bir başarısızlık getirdi. Bunun da etkisiyle Tural 1974'te genel başkanlıktan istifa etti ve partide yeni genel başkan Celal Kargılı oldu. Kısa süren Kargılı döneminden sonra Necati Ceylan, Hasan Elmas gibi isimler genel başkanlık görevini yürüttü. Partideki bütün bu değişimler esasında partinin eski günlerinden daha da uzaklaşmasından başka bir şey değildi. Neticede 1977 yılından itibaren siyasi alanda varlığı iyice kayboldu. 12 Eylül Askerî Darbesi sonrası MGK'nın 7 Sayılı bildirisi ile faaliyetleri durduruldu ve ardından 10.10.1981 tarih, 2533 sayılı kanun ile de parti kapatıldı. Partinin 1990'lı yıllarda kurulan Millet Partisi ile kurumsal bir bağlantısı yoktur.

Erol YÜKSEL

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (**BCA**)

BCA, 490.1.0.0/436.1811.3.

BCA, 30.1.0.0/46.274.1.

BCA, 30.1.0.0/132.858.4.

BCA, 30.1.0.0/132.858.5.

BCA, 30.1.0.0/46.274.2.

BCA, 30.1.0.0/46.274.4.

BCA, 30-10-0/79.524.30.

BCA, 30.1.0.0/46.277.6.

BCA, 30.1.0.0/50.302.4.

Sürelî ve Resmî Yayınlar

Cumhuriyet, 22 Temmuz 1948; 10 Temmuz 1949; 8 Temmuz 1953; 19 Kasım 1972; 20 Kasım 1972; 28 Kasım 1972; 10 Şubat 1974.

Kudret, 20 Temmuz 1948; 29 Temmuz 1948.

Millet, 1 Temmuz 1953; 14 Temmuz 1953.

Resmî Gazete, 19 Eylül 1965, No: 12130.

Vatan, 25 Temmuz 1948; 26 Temmuz 1948; 23 Ağustos 1948.

Yeni Sabah, 13 Şubat 1954; 21 Kasım 1958.

Kitap ve Makaleler

ALDOĞAN, Sadık, "Dördüncü Büyük Kongremiz", **Millet**, 1 Temmuz 1953.

ARDIÇOĞLU, Nureddin, "MP Program ve Felsefesi; Milliyetçilik", **Kudret**, 29 Temmuz 1948.

ARDIÇOĞLU, Nureddin, "MP Program ve Felsefesi; Muhafazakârlık", **Kudret**, 31 Temmuz 1948.

ARDIÇOĞLU, Nureddin, "Yeni Durum Karşısında Millet Partisi", **Kudret**, 18 Mayıs 1950.

AVCIOĞLU, Doğan, "Her Şeye Rağmen İşbirliği", **Akis**, 28 Eylül 1957.

BAYUR, Hikmet, "Millet Partisi", **Kudret**, 20 Temmuz 1948.

BENHÜR, Çağatay, "14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları", **Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, S 17, Konya 2007.

BURÇAK, Rıfık Salim, **Türkiye'de Demokrasiye Geçiş (1945-1950)**, Olgaç Matbaası, İstanbul 1979.

Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partileri (1923-2006), Der. Mete Kaan Kaynar, İmge Kitabevi Yay., Ankara 2007.

ÇAYLAK, Adem, **Osman Bölükbaşı ve Siyasal Hareketi**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2010.

EROĞLU, Cem, **Demokrat Parti-Tarihi ve İdeolojisi**, Yordam Kitap, İstanbul 2014.

KARPAT, Kemal H., **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yay., İstanbul 2010.

NADİ, Nadir, "Millet Partisi", **Cumhuriyet**, 23 Temmuz 1948.

ONAK, Naciye, **Millet Partisi (Türk Siyasal Hayatında 1960'a Kadar Doldurduğu Yer)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993.

TEZİÇ, Erdoğan, **100 Soruda Siyasî Partiler**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1976.

TUNAYA, Tarık Zafer, **Türkiye'de Siyasal Partiler (1859-1952)**, Doğan Kardeş Yay., İstanbul 1952.

YALMAN, Ahmet Emin, "Millet Partisi Hakkında Düşünceler I", **Vatan**, 25 Temmuz 1948.

YALMAN, Ahmet Emin, "Millet Partisi Hakkında Düşünceler II", **Vatan**, 26 Temmuz 1948.

YEŞİL, Ahmet, **Türkiye'de Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2001.

19/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/millet-partisi-1948-1981/?pdf=5186> adresinden erişilmiştir